

Taşıt alımlarının ette tüketim endeksi kapsamında izlenmesi hakkında bilgi notu

ette tüketim endeksi, ekonomideki tüketim eğilimlerini kartla yapılan tüketimi baz alarak incelemektedir. Bu nedenle, endeks tüketicinin taşıt¹ alımı ve kira giderleri ile ilgili tüketim eğilimlerini genel olarak kapsamamaktadır. Doğası gereği sözkonusu mal ve hizmet alımlarında ödeme, kartla değil, çok büyük ölçüde nakit, tüketici kredisi, banka havalesi, otomatik ödeme talimatı vb. yöntemlerle yapılmaktadır.

Araç satın alımı ve diğer tüketim mallarına yönelik tüketim eğilimleri zaman zaman farklılaşabilmektedir. Döviz kurlarında iki yönlü yaşanan salınımlar ilk etkilerini taşıt alımlarında gösterebilmekte, Ekim 2011 tarihli ÖTV artırımlarında olduğu gibi otomobil üzerindeki vergilerde radikal değişiklikler yapılabilmektedir. Bu ise, hanehalkının tüketim eğilimleri analiz edilirken, taşıt hariç-dahil gibi farklı yaklaşımlara gidilme gereğini ortaya çıkarmaktadır.

Nitekim, diğer ülkelerde tüketim eğilimlerinin taşıt hariç ve dahil ikili izlenmesi uygulamasına çok yaygın olarak rastlanmaktadır. Bu yaygınlık, yukarıda da ifade edildiği üzere, taşıt alımı ile ilgili eğilimlerin genel tüketim trendine göre önemli ölçüde farklılaşabilmesinden kaynaklanmaktadır.

Bu nedenle, hanehalkının binek otomobil alımına yönelik tüketim eğilimlerinin de ette tüketim endeksi kapsamında izlenmesine karar verilmiştir. Binek oto alımlarının kapsama dahil edilmesine yönelik geliştirilen yöntem, aşağıda özetlenerek kullanıcının bilgisine sunulmaktadır:

Taşıt alımlarının ette kapsamında izlenme yöntemi

Geliştirilen yöntem, binek otomobil perakende satış cirosunun hesaplanmasına dayanmaktadır. Perakende satış cirosunun hesabında, Otomotiv Distribütörleri Derneği (ODD) tarafından her ay açıklanmakta olan binek otomobil perakende satış verileri ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından derlenen otomobil fiyatları esas alınmaktadır.

Dizel ve benzinli araç pazar paylarının zaman içinde belirgin farklılıklar yaratabilmesi nedeniyle, perakende satış cirosunun hesabında dizel ve benzinli araç ayırımı dikkate alınmaktadır.

$$psc^n = (s^d * f^{d \text{ cari ay}}) + (s^b * f^{b \text{ cari ay}})$$

$$psc^r = (s^d * f^{d \text{ nisan2006}}) + (s^b * f^{b \text{ nisan2006}})$$

---

¹ Bu bilgi notunda “taşıt” ibaresi, aksi belirtilmedikçe hanehalkının “binek oto” alımı anlamında kullanılmaktadır.

Perakende satış cirosu, ette tüketim endeksinde olduğu gibi Nisan 2006=100 bazlı bir endekse dönüştürülmektedir.

$$\text{endeks değeri } psc^n = (\text{cari dönem değeri} / \text{baz dönem değeri}) * 100$$

$$\text{endeks değeri } psc^r = (\text{cari dönem değeri} / \text{baz dönem değeri}) * 100$$

Binek oto satın alımına ilişkin nominal ve reel endeks değerleri bu şekilde hesaplandıktan sonra, sözkonusu endeks değerleri geleneksel ette toplam tüketim endeks değerleri ile ağırlıklandırılmakta ve bu şekilde taşıt dahil toplam ette endeks değerlerine ulaşılmaktadır.

$$\text{taşıt dahil ette}^n = \{\text{endeks değeri ette}^n * \alpha_n^{kt}\} + \{\text{endeks değeri } psc^n * (1 - \alpha_n^{kt})\}$$

$$\text{taşıt dahil ette}^r = \{\text{endeks değeri ette}^r * \alpha_r^{kt}\} + \{\text{endeks değeri } psc^r * (1 - \alpha_r^{kt})\}$$

$$\alpha_n^{kt} = kt^n / (kt^n + psc^n)$$

$$\alpha_r^{kt} = kt^r / (kt^r + psc^r)$$

psc: binek otomobil perakende satış cirosu

s^d : satılan aylık dizel otomobil sayısı

s^b : satılan aylık benzinli otomobil sayısı

f^d : ortalama dizel otomobil fiyatı

f^b : ortalama benzinli otomobil fiyatı

kt: kartlı tüketim işlem tutarı

α^{kt} : kartlı tüketimin ağırlığı

n: nominal

r: reel

Kartlı tüketimin ağırlık oranı hem nominal hem de reel bazda hesaplanmaktadır. Kartlı tüketim nominal işlem tutarı, ette tüketim endeksinin reelleştirilmesinde kullanılan toplam tüketim deflatörü² ile deflate edilerek, kartlı işlem tutarının reel değerine ulaşılmaktadır. Otomobil perakende reel satış cirosu ve kartlı tüketim reel işlem değeri kullanılarak, reel bazda kartlı tüketim ağırlık oranına (α_r^{kt}) ulaşılmaktadır.

Kapsam genişlemesinin yansımaları

Taşıt hariç ette endeks değerleri geleneksel yöntemle göre hesaplanmaya devam edilecektir. Geleneksel yöntemde³ herhangi bir değişiklik yapılmadığından, dört yıldır açıklanmakta olan ette endeks değerlerinde herhangi bir değişiklik de

²Amaca göre kişisel tüketim harcaması (COICOP) sınıflamasına göre 04 Konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar ana harcama grubu ve 071 Araç satın alımı alt harcama grubu hariç TÜFE endeks değerlerindeki değişimi ifade etmektedir.

³ette tüketim endeksi Eylül 2007 tarihinden beri aylık bültenlerle açıklanmaktadır. Endeks metodolojisi için Haziran 2008 tarihli makaleye ve Şubat 2011 tarihli revizyon bilgilendirme notuna (Rev.2011) bakılabilir. Sözkonusu dökümanlara www.ette.gen.tr adresinden ulaşılabilir.

olmamıştır. Bundan böyle de kartlı tüketimi esas alan ette tüketim endeksindeki gelişmeler aynen açıklanmaya devam edilecektir.

Binek oto alımı da dahil edilerek, ette'nin analiz kapasitesi zenginleştirilmiştir. Bu şekilde, tüketimin taşıt alım eğilimlerinden mi, yoksa genele mi yaygın olduğunu görmek mümkün olabilecektir. ette aylık bülteni aynı formatta açıklanmaya devam edilecek, sadece taşıt dahil toplam tüketim eğilimleri ile ilgili ilave bilgilendirmeler yapılacaktır.

Binek oto alımı ile ilgili kapsam genişlemesinin yaratmış olduğu eğilim farklılaşmasının görülebilmesini teminen, taşıt dahil ve hariç endeks değerleri aşağıdaki grafiklerde paylaşılmaktadır (Bkz. Grafik.1a ve 1b). Grafiklerden de görülebileceği üzere, eğilim farklılığı özellikle taşıt alımlarının yoğunlaştığı Aralık aylarında belirginleşmektedir. Özellikle 100 bine yakın binek otunun satıldığı Aralık 2010 ayında ortaya çıkan olağandışı eğilim net bir şekilde görülebilmektedir.

Taşıtlı ette tüketim endeksi, endeksin yayınlanmaya başlandığı tarihe kadar geriye götürülerek hesaplanmıştır. Bu şekilde, dizinin kırılma göstermeden izlenebilirliği sağlanmıştır.

Kapsam genişlemesi öncesi ve sonrasında, ette'deki nominal ve reel gelişmeler, rakamsal olarak Tablo.1'de paylaşılmaktadır.

ette temsil gücü üzerine etkiler

TÜİK tarafından milli muhasebe tahminleri kapsamında açıklanan hanehalkı tüketim harcamaları eğilimini, ette'nin ne ölçüde yansıttığı her yıl ette özel bültenleri aracılığıyla kullanıcılarla paylaşılmaktadır. TÜİK'in hanehalkı tüketim tahmini ile ette arasındaki ilişkinin gücünü görebilmek açısından, iki veri seti arasındaki korelasyon katsayıları da hesaplanmakta, özel ve aylık bültenlerle duyurulmaktadır.

Bu kapsamda, taşıtlı ette veri setleri ile TÜİK hanehalkı tüketim harcamaları arasındaki korelasyon katsayıları da Tablo.2'de paylaşılmaktadır.

Tablo.2 – TÜİK hanehalkı tüketim tahminleri ile ette arasındaki korelasyon katsayıları*

	Nominal		Reel	
	Taşıtlı hariç	Taşıtlı dahil	Taşıtlı hariç	Taşıtlı dahil
2006 Q2 – 2009 Q4 dönemi	0,940	0,932	0,741	0,741
2006 Q2 – 2010 Q3 dönemi	0,954	0,951	0,748	0,764
2006 Q2 – 2010 Q4 dönemi	0,956	0,962	0,725	0,797
2006 Q2 – 2011 Q2 dönemi	0,967	0,969	0,743	0,806

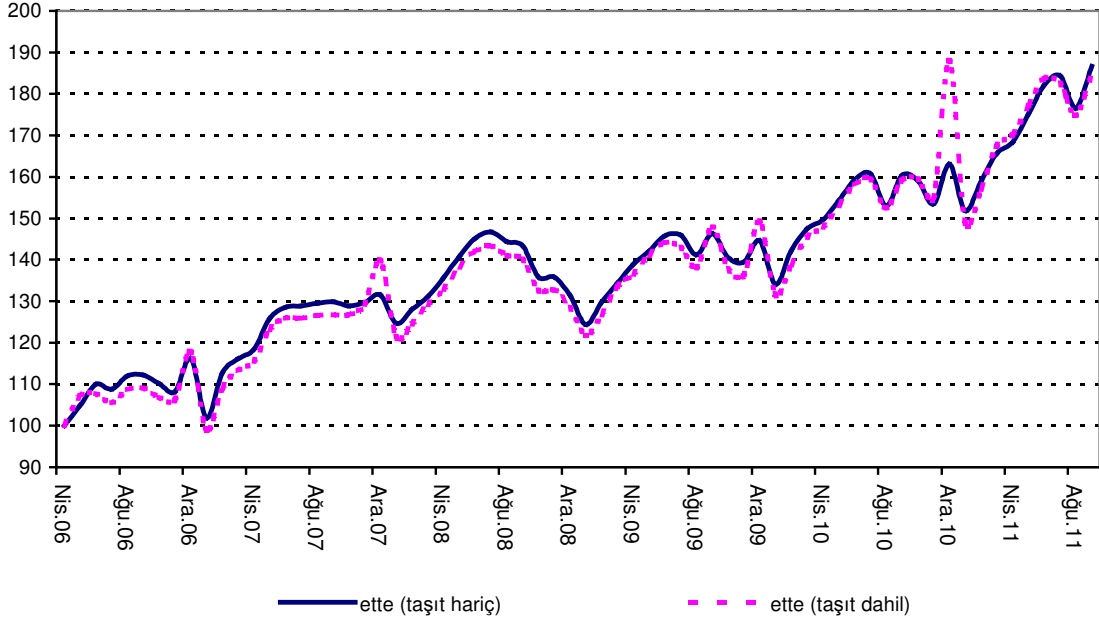
*Korelasyon katsayısı 1'e yaklaştıkça çok kuvvetli, 0'a yaklaştıkça çok zayıf bir ilişkiye işaret etmektedir.

Hanehalkı taşıt alımlarının da analize dahil edilmesinin, ette'nin zaten yüksek olan temsil gücünü daha da arttırdığı görülmektedir. Binek oto alım aktivitesinde olağan dışı gelişmelerin yaşandığı dönemlerin (Aralık 2010'da olduğu gibi) veri setine dahil olmasıyla temsil gücündeki belirgin artış, bu notun girişinde belirttiğimiz tüketim endekslerinin taşıt hariç ve dahil olmak üzere ikili analiz edilmesinin daha sağlıklı olacağı görüşünü doğrulamaktadır.

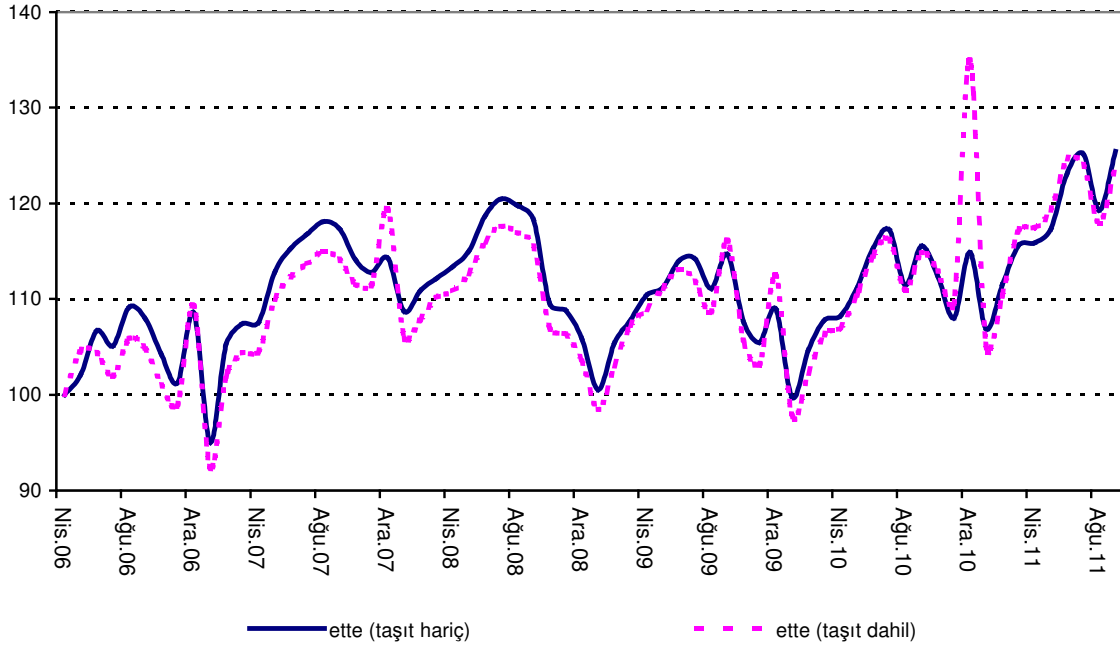
Kullanıcıların bilgisine sunulur.

Ercan Türkan
3 Kasım 2011

Grafik.1a - ette endeks değerleri
(Taşıt hariç ve dahil, nominal)
(Nisan 2006=100)

Grafik.1b - ette endeks değerleri
(Taşıt hariç ve dahil, reel)
(Nisan 2006=100)

**Tablo.1 - ette tüketim endeksindeki değişim
(Toplam tüketim, Yıllık yüzde değişim, m/m)**

	ette-nominal		ette-reel	
	Taşıt hariç	Taşıt dahil	Taşıt hariç	Taşıt dahil
Ocak 2008	22,3	22,8	14,4	14,7
Şubat 2008	13,6	14,2	5,4	5,9
Mart 2008	12,9	14,1	4,4	5,5
Nisan 2008	14,6	15,1	5,4	6,0
Mayıs 2008	11,9	12,1	1,9	2,4
Haziran 2008	12,9	12,7	3,0	3,2
Temmuz 2008	13,9	13,8	3,2	3,5
Ağustos 2008	11,5	11,4	1,4	1,7
Eylül 2008	10,4	10,5	0,8	1,2
Ekim 2008	5,4	4,6	-4,0	-4,1
Kasım 2008	4,8	2,7	-3,5	-4,6
Aralık 2008	-0,1	-8,1	-7,4	-13,2
Ocak 2009	-0,2	0,3	-7,6	-7,1
Şubat 2009	1,4	1,8	-5,0	-4,5
Mart 2009	2,5	3,3	-3,9	-2,6
Nisan 2009	2,4	2,7	-2,6	-1,7
Mayıs 2009	0,9	2,0	-3,3	-1,3
Haziran 2009	0,4	1,6	-3,9	-2,4
Temmuz 2009	-0,6	-0,3	-5,2	-4,9
Ağustos 2009	-2,2	-2,1	-7,2	-7,1
Eylül 2009	2,0	5,5	-3,1	0,5
Ekim 2009	3,5	3,9	-1,7	-1,3
Kasım 2009	2,7	2,8	-3,1	-3,0
Aralık 2009	10,1	16,3	2,9	8,6
Ocak 2010	7,8	8,0	-0,8	-0,6
Şubat 2010	9,5	9,5	-0,7	-0,7
Mart 2010	9,7	8,9	-0,0	-0,9
Nisan 2010	7,7	8,3	-1,9	-1,7
Mayıs 2010	8,5	8,5	-0,1	-0,7
Haziran 2010	9,2	9,7	1,1	1,2
Temmuz 2010	10,2	11,6	2,6	3,9
Ağustos 2010	8,4	10,4	0,3	2,1
Eylül 2010	9,6	7,7	0,8	-1,2
Ekim 2010	13,2	15,8	4,5	7,0
Kasım 2010	10,0	13,6	2,4	6,2
Aralık 2010	12,8	25,9	5,4	20,1
Ocak 2011	13,2	13,3	7,2	7,4
Şubat 2011	11,7	13,0	6,5	8,0
Mart 2011	12,4	15,2	7,3	10,3
Nisan 2011	12,5	15,1	7,1	9,7
Mayıs 2011	13,6	15,7	5,6	8,1
Haziran 2011	14,4	16,2	6,8	8,9
Temmuz 2011	14,7	14,5	6,8	6,8
Ağustos 2011	15,4	14,7	7,0	6,3
Eylül 2011	16,4	16,0	8,5	7,9